

OSKAR KIDA

Sprawozdanie z seminarium VI Okrągły Stół Prawa Konstytucyjnego nt. „Free and fair elections”, Warszawa, 25 listopada 2022 r.

Seminarium zostało zorganizowane przez Katedrę Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 25 listopada 2022 r. Składało się ono z trzech sesji i wykładu podsumowującego. Obrady rozpoczęły się od wystąpienia prof. Mirosława Granata, inicjatora tego seminarium, a zarazem kierownika Katedry Prawa Konstytucyjnego WPiA UKSW. Organizator powitał licznie zebranych naukowców z wielu ośrodków w Polsce (Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Politechniki Warszawskiej, Politechniki Opolskiej, Uczelni Łazarskiego w Warszawie, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Łódzkiego), a także osoby reprezentujące instytucje państwowe (m.in. Państwową Komisję Wyborczą, Naczelny Sąd Administracyjny, Kancelarię Sejmu, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich).

Prof. Mirosław Granat wskazał na nieodzowną rolę kontroli sądowej w przebiegu demokratycznej procedury wyborczej i potrzebę naukowego dyskursu o sposobie jej sprawowania. Przypomniał też, że efektem dotychczasowych spotkań w ramach okrągłego stołu są cztery publikacje wydane przez wydawnictwo Uniwersytetu UKSW.

Następnie głos zabrał dyrektor Instytutu Nauk Prawnych UKSW prof. Artur Kotowski, który podziękował uczestnikom za przybycie, a prof. Mirosławowi Granatowi za organizację wydarzenia. Zaznaczył, że problematyka wolnych i uczciwych wyborów ma charakter interdyscyplinarny wobec różnego rodzaju zjawisk i powinna być przedmiotem dyskusji. Po tym przemówieniu otworzył seminarium.

Pierwsza sesja poświęcona była pojęciu wolnych i uczciwych wyborów. Przewodniczyła jej prof. Katarzyna Kubuj (INP PAN), która zastąpiła nieobecną z powodu choroby prof. Marię Kruk-Jarosz (Uczelnia Łazarskiego w Warszawie). W ramach tej sesji wygłoszono trzy referaty, a następnie odbyła się dyskusja.

Pierwsze wystąpienie prof. Jarosława Flisa (UJ) poświęcone było wyzwaniom dla uczciwości wyborów w Polsce. Najbardziej niepokojące z nich są związane m.in. z przeliczaniem głosów, przydzielaniem mandatów, nagradzaniem w mandatach poszczególnych partii. Kiedy niekorzystne zjawiska stają się masowe, przesadzają o wyniku wyborów. Inny ważny problem to proporcjonalność wyborów. Dotychczasowy mechanizm generuje nagrodę dla dużych partii. Na uwagę zasługuje też sprawa nieważnych głosów.

Profesor Paweł Laidler (UJ) w następnym referacie „*Free and fair elections* w anglosaskiej kulturze prawnej” przybliżył słuchaczom kwestie ważne w Stanach Zjednoczonych Ameryki czy Wielkiej Brytanii odnoszące się do wolnych i uczciwych wyborów. Część z nich jest oczywiście znana w Polsce. W kulturze anglosaskiej istnieją właściwe narzędzia kontroli procesu wyborczego, czyli istnieją instytucje, które nie tylko nadzorują przebieg wyborów, ale i odpowiadają na ewentualne interpelacje. W amerykańskim procesie wyborczym w przeszłości ważną rolę odegrały kwestie rasowe i ten fakt zapoczątkował cały ciąg zmian, zdeterminował to, co dzieje się dzisiaj. Mówca zwrócił też uwagę na wytyczanie okręgów wyborczych, równy dostęp do procedury głosowania i głosowanie korespondencyjne. Podkreślił ważną kwestię finansowania kampanii wyborczych. W konkluzji stwierdził, że działania centralizacji zmierzają do eliminowania zjawisk ograniczających uczciwość wyborów.

Trzeci referat wygłosiła adw. dr Marta Derlatka, a dotyczył on zasady wolnych wyborów w niemieckiej ustawie zasadniczej, z nasuwającym się

pytaniem, czy wolne oznacza też rzetelne. Zasada rzetelności wyborów omówiona jest szeroko w Komisji Weneckiej i odnosi się do całego systemu wyborczego. Ważna jest tutaj rola państwa w nadzorowaniu politycznej otoczki procesu wyborów, w szczególności środków masowego przekazu. W konkluzji – kwestia uczciwości czy rzetelności wyborów jest niewątpliwie czymś żywym w Polsce, co zachęca do korzystania z doświadczeń niemieckich.

W dyskusji zauważono potrzebę istnienia sprawnie działającego, niezależnego i niezależnego sądu konstytucyjnego.

Druga sesja poświęcona była wolnym i uczciwym wyborom w czasach cyfrowego konstytucjonalizmu, a moderowała ją prof. dr hab. Anna Młynarska-Sobaczewska z INP PAN. Wygłoszono dwa referaty, ponieważ trzeci „O potrzebie wprowadzenia Centralnego Rejestru Wyborców do polskiego prawa wyborczego” został odwołany ze względu na chorobę dr Agnieszki Pyrzyńskiej z US.

Referat „Prawne aspekty kampanii wyborczej w mediach społecznościowych” wygłosił dr hab. Piotr Uziębło, prof. UG. Zwrócił uwagę na fakt, że dzisiejsze kampanie wyborcze upodabniają się do kampanii marketingowych, a ich ciężar przenosi się do mediów elektronicznych. Problematiczną kwestią jest to, czy działania podejmowane na portalach społecznościowych mieszczą się w granicach uczciwych, wolnych wyborów. Niektóre działania mogą być wręcz niebezpieczne, gdyż wpływają na zachowania wyborcze i na negatywne wyniki określonych ugrupowań. Pojawiła się też sprawa aktywności organizacji pozarządowych oraz problem trolli czy też botów. W podsumowaniu znalazła się konstatacja, że polskie prawo wyborcze nie jest przygotowane na omówione sprawy w zakresie prowadzenia kampanii wyborczej.

Referat dr hab. Michała Bernaczyka, prof. UW, nosił tytuł „Wielkie nieobecne: o roli państwa w adaptacji systemu wyborczego do wyzwań cyfrowego konstytucjonalizmu”. Ustawodawca ma obowiązek regulacji, które zapewniają kampanię wyborczą, prowadzącą do swobodnego uformowania się woli wyborców i podjęcia decyzji wyrażonej w akcie głosowania. Zdaniem referującego przepisy kodeksu wyborczego są anachroniczne. W kontekście niedoskonałości przepisu rodzą się pewne problemy i pewne wykroczenia, np. w odniesieniu do agitacji wyborczej, bo wolność wypowiedzi ma swoje granice, a niektóre wykroczenia ocierają się o przestępstwo.

W dyskusji zwrócono uwagę na niedoskonałość prostowania nieprawdziwych informacji w czasie procesu wyborczego i zastanawiano się nad tym, czy istnieje możliwość stworzenia systemu mechanizmów zapobiegających złym praktykom.

Trzeci panel pt. „Sądy i trybunały a *free and fair elections*” moderował prof. dr hab. Andrzej Szmyt (UG).

Pierwszy referat dotyczył sądowego postępowania w trybie wyborczym, a wygłosił go dr hab. Grzegorz Kuca, prof. UJ. Mówca przedstawił przykłady problemów praktycznych w tej kwestii, co spotkało się z ożywioną dyskusją.

Drugim z referujących był adw. sędzia TK w stanie spoczynku Wojciech Hermeliński, który wygłosił referat „Sąd Najwyższy a wybory w Polsce”. Referujący podkreślił, że najważniejszą rzeczą, jaką zajmuje się Sąd Najwyższy w kontekście wyborów, są protesty wyborcze. Sąd Najwyższy rozpatruje skargi na postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej, która odrzuca sprawozdania finansowe komitetów wyborczych. Pojęcie ważności wyborów, przeciwko którym może być wniesiony protest, odnosi się do wszystkich elementów składających się na postępowanie wyborcze.

Ostatni referat „Sądy konstytucyjne a zasada proporcjonalności wyborów” wygłosił dr Piotr Chybalski z UKSW. Zwrócił on uwagę, że zasada proporcjonalności dotyczy konstrukcji systemu wyborczego. Należałoby pochylić się nad jej treścią i ustalić, jakie są jej komponenty.

Wykład podsumowujący wygłoszony przez przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Sylwestra Marciniaka dotyczył warunków brzegowych wolnych i uczciwych wyborów w demokratycznym państwie prawa. Znalazły się one we wszystkich panelach: I – kwestie socjologiczne; II – prawo porównawcze: amerykańskie, brytyjskie i niemieckie; III – nowe technologie w czasach cyfrowego konstytucjonalizmu.

Na koniec prof. Mirosław Granat podziękował wszystkim uczestnikom spotkania za udział w seminarium. Wszystkie wystąpienia dowodzą, że problematyka wyborów, a w szczególności aspekt ich wolności i uczciwości, jest bardzo żywa w różnych środowiskach i w różnych krajach. Dotyczy ona tak ważnych kwestii, jak wolność słowa, wolność wyboru czy możliwość kształtowania rzeczywistości, w której żyje człowiek. Ma ona bogatą i ciekawą historię, ale ciągle podlega modyfikacjom, bo jest tak żywa jak nurt naszego życia.

Report from the seminar 6th round table of constitutional law “Free and fair election”, Warsaw, November 25, 2022

OSKAR KIDA <https://orcid.org/0000-0003-1602-8756>

Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Specjalizuje się głównie w prawie konstytucyjnym oraz prawie karnym materialnym. W swojej działalności naukowej skupia się głównie na kompetencjach Prezydenta RP oraz władzy sądowniczej. Autor licznych wystąpień na konferencjach naukowych oraz publikacji naukowych. Od 2019 r. prowadzi zajęcia z prawa konstytucyjnego. Absolwent aplikant adwokackiej.